Śląska Nagroda Braci Wawrzynków w Instytucie Śląskim

Jubileusz 30-lecia Nagrody im. Jana i Wojciecha Wawrzynków

Nagroda im. Jana i Wojciecha Wawrzynków

Patroni Nagrody

Jan Wawrzynek (ur. 22.06.1903 w Raciborzu, zm. 20.06.1969 r. w Opolu)

Urodził się w Starej Wsi, dzielnicy Raciborza, w robotniczej rodzinie Adolfa i Marii z domu Mrachach. Miał pięcioro rodzeństwa, 3 braci: Roberta, Wincentego i Wojciecha oraz 2 siostry Jadwigę i Gertrudę. Po nauce w miejscowej 8-klasowej niemieckiej szkole podstawowej rozpoczął naukę zawodu tokarza w fabryce stali narzędziowej Böhlera w Raciborzu. W czasie II powstania śląskiego podjął decyzję o ucieczce do Polski. Razem z przyjacielem z dzieciństwa Rudolfem Manderą przeszli przez zieloną granicę na Przemszy za Szopienicami do Polski i tu w koszarach im. Traugutta zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego. Po służbie w 11. Pułku Piechoty został wysłany do Szkoły Podoficerskiej Karabinów Maszynowych w Chełmnie na Pomorzu. Następnie skierowano go do Raciborza do prac plebiscytowych. Jako zastępca komendanta Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska na miasto Racibórz był jednocześnie instruktorem szkolenia bojowego w zakresie obsługi karabinów maszynowych. Wraz z kolegami ochraniał siedzibę Komisariatu Plebiscytowego w „Strzesze". Ubezpieczał też zebrania, wiece i manifestacje polskie.

Do III powstania śląskiego wyruszył w nocy 2 maja 1921 r., a wraz z nim pięciu peowiaków z zamieszkałej przez Jana Wawrzynka kamienicy czynszowej przy ulicy Mariańskiej 93 w Raciborzu, w tym jego brat Robert. Walczył w pułku Alojzego Segetha. Ze swoim oddziałem przeszedł szlak bojowy Markowice–Dziergowice–Stare Koźle i znów Markowice, gdzie „łatano" przerwany front, dalej przez Łukasynę, Brzezie i Buków do Kuźni Raciborskiej. Tu zastał ich rozkaz o wycofaniu się na linię Korfantego, a oddział został przeniesiony do Wielkich Rud, gdzie załadowano go do pociągu i przewieziono do Siedlec pod Warszawą. Po amnestii wrócił do Raciborza i przez pierwszych parę miesięcy był bezrobotny.

Jan Wawrzynek

Był to rok 1922, czas odradzania się polskiego życia na Śląsku Opolskim. Jako jeden z pierwszych wstępuje Jan Wawrzynek do Związku Polaków w Niemczech (ZPwN) i zaczyna pracę w raciborskim Banku Ludowym, gdzie pod okiem dyrektora Kazimierza Malczewskiego uczy się fachu. W roku 1924 został przyjęty przez Dzielnicę I ZPwN jako pracownik etatowy i skierowany do pracy w powiecie opolskim. Organizował polskie szkoły, zakłada towarzystwa śpiewu. Jego talent oratorski powoduje, że kierują go na kurs społeczno-polityczny do Krakowa, a potem do Rawicza.

W roku 1929 żeni się z Franciszką z domu Poliwoda.

Ślub Jana i Franciszki Wawrzynek z domu Poliwoda, 1929 r.

Dom rodzinny Poliwodów w Wójtowej Wsi

Pielgrzymki na Jasną Górę

Żona Jana Wawrzynka Franciszka urodziła się 11 marca 1909 r. w Wójtowej Wsi. Po ukończeniu szkoły podstawowej zajmowała się gospodarstwem domowym oraz wychowywaniem młodszego rodzeństwa. W okresie plebiscytowym Franciszka uczestniczyła w dwóch polskich kursach z zakresu zajęć praktycznych, kolportowała polską prasę plebiscytową i materiały propagandowe. Już jako kilkuletnia dziewczynka brała udział w występach polskiego amatorskiego zespołu teatralnego i polskiego zespołu śpiewaczego. Po powstaniu Towarzystwa Śpiewu „Halka", Franciszka zostaje jego członkiem oraz sekretarzem koła. Dzięki zaangażowaniu w działalność śpiewaczą wraz z siostrą Bronisławą trafiają do Chóru Górnośląskiego, z którym objeżdżają cały Śląsk Opolski i uczestniczą we wszystkich śpiewaczych zjazdach.

W latach 1932–1935 Wawrzynkowie dzierżawią Gospodę Polską mieszczącą się przy Banku Ludowym w Strzelcach Opolskich. W roku 1935 Niemcy doprowadzają jednak do jej zamknięcia.

Jan Wawrzynek aktywny był w wielu imprezach na Śląsku Opolskim, często organizował wycieczki krajoznawcze oraz pielgrzymki, sam również w nich brał udział.

Wyjazd na Bischofskoppe (Biskupią Kopę), 1932 r.

W roku 1936 objął Jan Wawrzynek funkcję sekretarza powiatowego ZPwN w powiatach raciborskim, opolskim, oleskim, prudnickim i strzeleckim. Rodzina Wawrzynków przeniosła się do Wójtowej Wsi, a potem w 1937 r. do Opola.

Jan był pierwszym prezesem Związku Młodzieży Polskiej, do września 1939 r. zasiadał stale w jego zarządzie. Założył 22 wiejskie towarzystwa młodzieży. Był wiceprezesem Związku Śląskich Kół Śpiewaczych, członkiem Rady Nadzorczej Banku Ludowego w Opolu, współorganizatorem Banków Ludowych i Banku Rolników w Oleśnie, Dobrodzieniu i Głogówku. Prezesem Rady Nadzorczej Banku Rolników w Opolu był przez 12 lat.

Działał z Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech, sekretarzował Chórowi Męskiemu „Echo" w Opolu od chwili jego założenia w 1931 r. W roku 1936 był współzałożycielem i prezesem Związku Polaków na Śląsku do chwili jego rozwiązania i połączenia z Dzielnicą I ZPwN w lutym 1937 r. W tym samym czasie wraz z Wiktorem Gorzołką wydawał „Słowo Śląskie" i „Katolika Trzyrazowego".

Od roku 1937 do wybuchu II wojny światowej był pełnomocnikiem Wydziału ds. Kongregacji Mariańskich Związku Polskiej Młodzieży Katolickiej na Śląsku Opolskim.

Wycieczka do Wieliczki, 1930 r.

Spotkanie w Grudzicach, 1937 r.

Wycieczka Związku Młodzieży Polskiej, 1938 r.

Jan Wawrzynek żył i pracował będąc pod stałą inwigilacją policji i bojówek nazistowskich. Do lipca 1937 r. był wielokrotnie aresztowany. Dnia 11 września 1939 r. został osadzony w obozie koncentracyjnym. Więziony przez 2067 dni w Buchenwald, Ravensbrück i Sachsenhausen.

Po wybuchu wojny i aresztowaniu męża, Franciszka Wawrzynek wróciła do rodzinnego domu w Wójtowej Wsi, gdzie przeżyła czas niemieckiej okupacji. Pierwsze dwa lata wojny zarabiała krawiectwem, a później pracowała jako najemnik u rolników.

Jan Wawrzynek z obozów wysyłał do żony kartki i listy.

Konzentrationslager Weimar-Buchenwald

Auszug aus der Lagerordnung:

Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder 2 Postkarten empfangen und auch absenden. Die Briefe an die Gefangenen müssen gut lesbar und mit Tinte geschrieben sein. Unübersichtliche und schlecht lesbare Briefe können nicht zensiert werden und werden vernichtet. Briefe dürfen nur 15 Zeilen je Seite und Karten höchstens 10 Zeilen enthalten. Gestattet ist nur 1 Briefbogen normaler Größe (14×20 cm). In 1 Briefe dürfen nur 5 Briefmarken zu je 12 Pfennig geklebt werden. Alles andere ist verboten und unterliegt der Beschlagnahme. Lichtbilder dürfen als Postkarten nicht verwendet werden. Pakete jeglichen Inhalts dürfen nicht empfangen werden. Geldsendungen sind zulässig, müssen aber durch Postanweisung erfolgen. Mitteilungen auf den Postanweisungsabschnitten sind verboten. Es kann im Lager alles gekauft werden. Nationalsozialistische Zeitungen sind zugelassen, müssen aber von dem Häftling selbst über die Poststelle des Konzentrationslagers bestellt werden. Der Tag der Entlassung kann noch nicht angegeben werden. Besuche im Lager sind verboten. Anfragen sind zwecklos.

Der Lagerkommandant.

Meine genaue Anschrift:
Schutzhäftling:
Johann Wawrzynek
Nr. 2983
Block 37
55/
Konzentrationslager Weimar-Buchenwald

Sendung ohne Nummer und Block nicht zustellbar

Vergiß nicht Straße und Hausnummer anzugeben

Postkarte

DEUTSCHES REICH 6

WEIMAR 10.3.42.

Frau
Franziska Wawrzynek
Pogtsdorf
Krs. Oppeln Pf Bauernstr. 20

Unübersichtliche und schlecht lesbare Briefe können nicht zensiert werden und werden vernichtet.

D. 8. III 42. Inniggeliebte Frania! Liebe Kinder! Deinen und Albert's Brief habe ich herzlichst dankend erhalten. Nochmals Glück Auf zu Euren Geburtstagen. Albert grüsse herzlichst von mir. Es war Zeit, dass meine Mutter etwas Sonne in Ihr Leben bekam. Ich grüsse sie herzlichst. Sei auch Du inniggeliebte Frania und Ihr liebe Kinder von Euem Johann.

Meine genaue Anschrift: Schutzhäftling Johann Wawrzynek Nr. 53447 Block 7 Zelle 2 R.K. Hannebrey

Frau
Franziska Wawrzynek
(92)
Pogtsdorf
Krs. Oppeln Pf Bauernstr. 20

DEUTSCHES REICH 12

Postüberwachungsstelle S.L. Gestapo B

KL/75/4.43 5.000.000

17.12.44.

Der Tag der Entlassung kann jetzt noch nicht angegeben werden. Besuche im Lager sind verboten. Anfragen sind zwecklos.

Auszug aus der Lagerordnung:

Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten empfangen und absenden. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 4 Seiten à 15 Zeilen enthalten und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Geldsendungen sind nur durch Postanweisung zulässig, deren Abschnitt nur Vor-, Zuname, Geburtstag, Häftlingsnummer trägt, jedoch keinerlei Mitteilungen. Geld, Fotos und Bildereinlagen in Briefen sind verboten. Die Annahme von Postsendungen, die den gestellten Anforderungen nicht entsprechen, wird verweigert. Unübersichtliche, schlecht lesbare Briefe werden vernichtet. Im Lager kann alles gekauft werden, Nationalsozialistische Zeitungen sind zugelassen, müssen aber vom Häftling selbst im Konzentrationslager bestellt werden. Lebensmittelpakete dürfen zu jeder Zeit und in jeder Menge empfangen werden.

Der Lagerkommandant

Inniggeliebte Frania! Liebe Kinder! Reich hast Du mich beschenkt durch Deinen Weihnachtsbrief vom 3.12. Innerlich gefestigt und bereit auch die 6. Weihnachten im Sinne der gläubigen Zuversicht zu verleben, danke ich Dir für die wunderbare Liebe und Treue die aus jedem Deiner Worte zu entnehmen ist. Gott vergelts. Auch danke ich fürs Paket vom 28.11. Meiner lieben guten Mutterla, Hedla, Tante Paula und Onkel Julius danke ich herzlichst fürs Gemeinschafts-Weihnachtspaket und für Weihnachtswünsche die ich auf das herzlichste erwidere. Dir und unseren lieben Kindern möge Gottes Vorsehung innerlich reiche Weihnachten schenken. In Gedanken werde ich zu Euch eilen um kurz sagen zu können, dass ich Euch sehr lieb habe. Trotzdem unser Schicksal furchtbar traurig ist, so wollen wir dennoch hoffen, dass uns das liebe Christkind beim Allmächtigen ein paar Sonnentage erbittet. Deinen und meinen Eltern und Geschwistern wünsche ich frohe Weihnachten. Johann

Obozowa korespondencja Jana Wawrzynka do żony Franciszki

Dnia 18 maja 1945 r. Jan Wawrzynek pieszo, w pasiaku, wychudzony i siwy dotarł do Wójtowej Wsi, gdzie odnalazł żonę i dzieci. Wawrzynkowie doczekali się 6 dzieci: Andrzeja, Romana, Haliny (po mężu Kania), Zbigniewa, Ludmiły (po mężu Czuba) i Mariana.

Franciszka Wawrzynek po wyzwoleniu współpracowała z reaktywowanym Chórem „Halka”, pomagała organizować polską szkołę i Zarząd Gminy. Podjęła pracę w Urzędzie Gminnym. Społecznie pracowała w Lidze Kobiet i komitecie rodzicielskim. Była współorganizatorem przedszkola na Zaodrzu.

Rodzina Wawrzynków, od lewej w pierwszym rzędzie: Franciszka Wawrzynek z domu Poliwoda, Jan Wawrzynek oraz dzieci: Halina, Marian, w drugim rzędzie od lewej: Zbigniew, Andrzej, Ludmiła, Roman

Jan Wawrzynek reaktywował Towarzystwo Śpiewu i już 8 lipca 1945 r. otworzył pierwszy na Opolszczyźnie Dom Ludowy. Objął obowiązki sekretarza gminy i został pierwszym przewodniczącym Gromadzkiej Rady Narodowej w Wójtowej Wsi. Współorganizował również spółdzielczość bankową i w latach 1947–1949 był prezesem Zarządu Powiatowego Gminnej Spółdzielni w Opolu.

Jan Wawrzynek podczas manifestacji protestacyjnej

Po wojnie był także współorganizatorem reaktywowanej spółdzielczości bankowej, m.in. długoletnim członkiem władz Banku Rolników w Opolu, przewodniczącym Rady Nadzorczej Wojewódzkiego Oddziału Centralnego Związku Spółdzielni Oszczędnościowo-Pożyczkowych w Opolu. Aktywny w ruchu kombatantów i Związku Weteranów Powstań Śląskich, później Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, gdzie był członkiem Rady Naczelnej, radny Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu, działacz Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich. Uczestnik wielu manifestacji społecznych i wieców protestacyjnych przeciwko wojnie, podczas których występował w pasiaku.

Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Śląskim Krzyżem Powstańczym, Honorową Odznaką Związku Polaków w Niemczech „Za Wiarę i Wytrwanie".

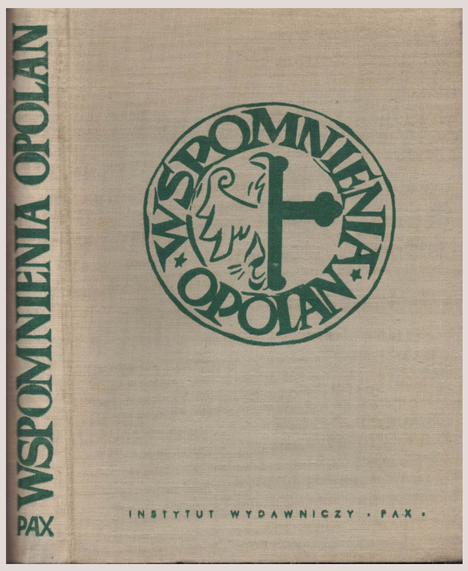

O swoim życiu pisał we *Wspomnieniach Opolan*, wydanych pod redakcją Wiktora Kornatowskiego i Kazimierza Malczewskiego. O Franciszce Wawrzynek pisano w publikacji *Ludzie spod znaku Rodła*.

O Janie Wawrzynku znajdziemy informacje w wielu publikacjach.

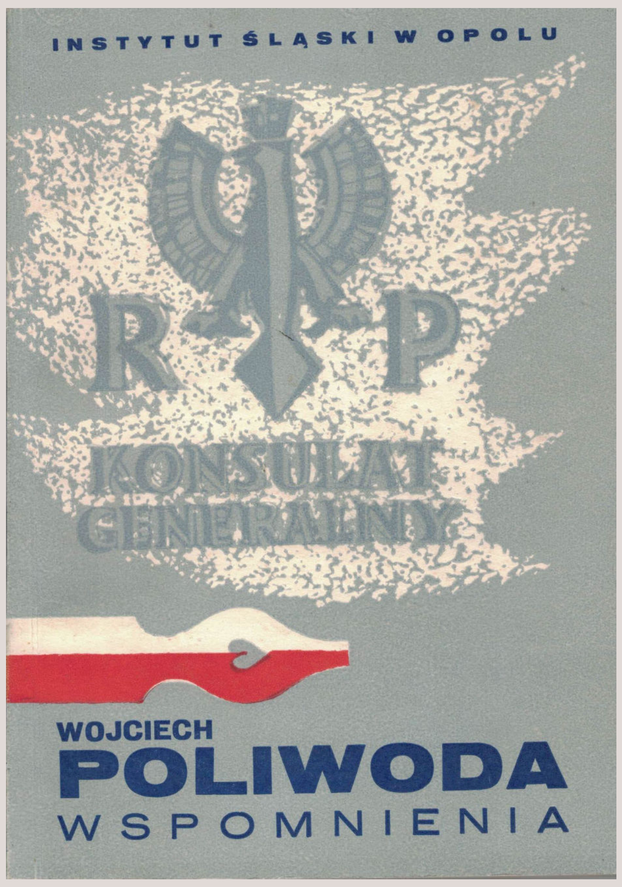

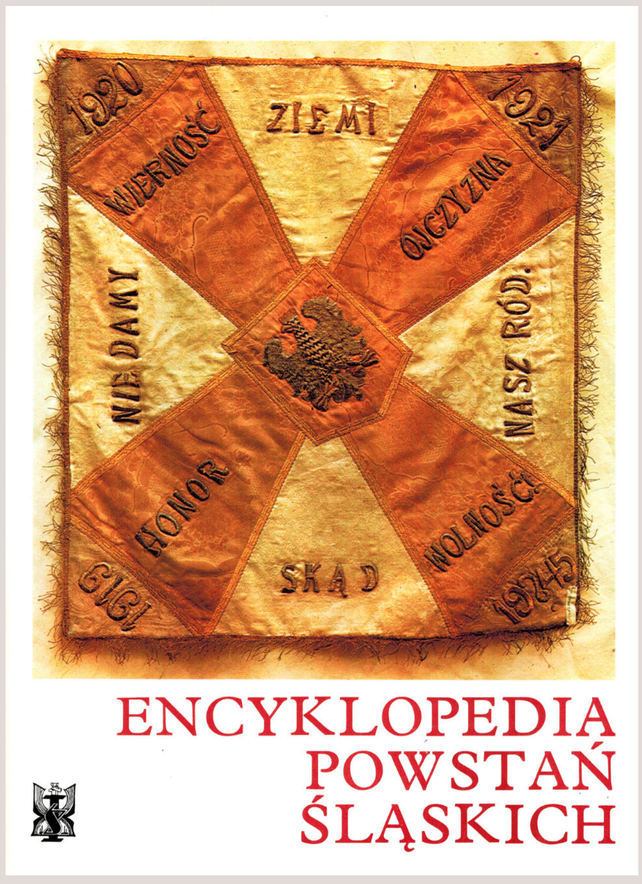

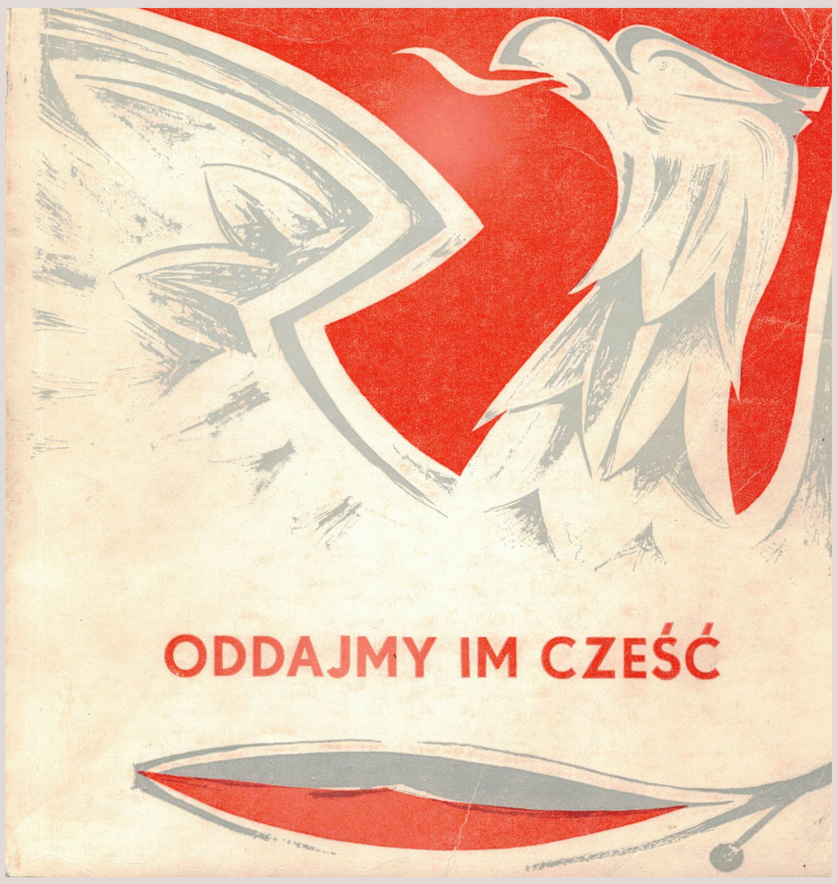

Tradycją Wawrzynków stało się robienie co roku rodzinnego zdjęcia.

Jan i Franciszka Wawrzynek z rodziną

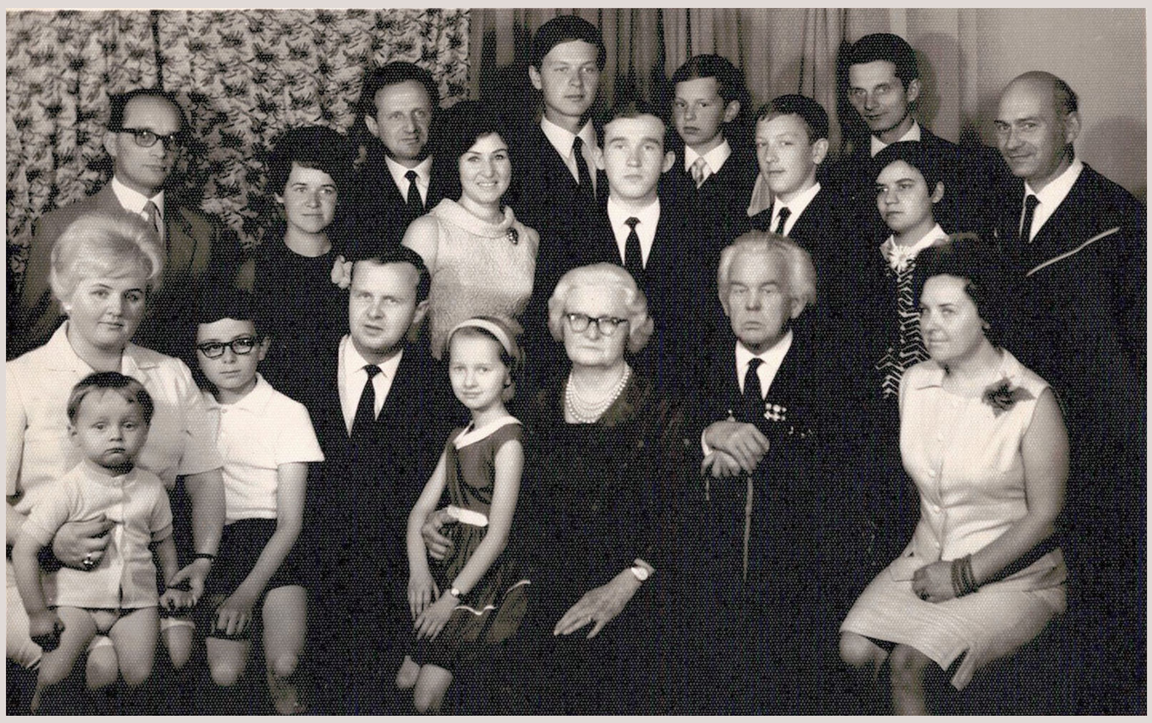

Kolejne rodzinne spotkanie Wawrzynków

Spotkanie rodzinne w Marszałkach, 2011 r.

W roku 1974 Szkoła Podstawowa w Kuźni Raciborskiej otrzymała imię Jana Wawrzynka. Wraz z nadaniem imienia placówka ta otrzymała również sztandar. W uroczystościach nadania uczestniczyła Franciszka Wawrzynek z dziećmi.

Wojciech Wawrzynek (ur. 1.02.1913 w Raciborzu, zm. 19.07.1965 r. w Monachium, RFN)

Młodszy brat Jana Wawrzynka – Wojciech był działaczem Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej w Niemczech. Ukończył Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Lublińcu (szkołę kształcącą polskich uczniów z rejencji opolskiej przed otwarciem Polskiego Gimnazjum w Bytomiu). W latach 1932–1934 pracował w redakcjach „Dziennika Berlińskiego", „Młodego Polaka w Niemczech", „Narodu" oraz w berlińskim oddziale Polskiej Agencji Telegraficznej. Studiował na wydziałach ekonomicznym i dziennikarskim uniwersytetu w Berlinie, od w 1934 r. kontynuował studia na uniwersytecie w Królewcu, pracując równolegle w redakcji „Gazety Olsztyńskiej". W trakcie studiów był sekretarzem, a następnie prezesem Związku Akademików Polaków w Niemczech.

Aresztowany przez gestapo we wrześniu 1939 r., osadzony został w obozie koncentracyjnym Hohenbruch, gdzie był więziony do 1941 r. Pod koniec tegoż roku zwolniony z obozu otrzymał powołanie do odbycia służby wojskowej w armii niemieckiej. W roku 1946 powrócił do kraju. Zatrudnił się w redakcji „Trybuny Robotniczej" i „Nowin Opolskich", których przez pewien czas był redaktorem naczelnym. Równocześnie działał w Polskim Związku Zachodnim.

W listopadzie 1948 r. Wojciech Wawrzynek był pracownikiem Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie. Po powrocie do Opola, od 1 sierpnia 1960 do 8 stycznia 1965 r., pracował na stanowisku starszego redaktora Wydawnictwa Instytutu Śląskiego.

Pracownicy Instytutu Śląskiego przed jego siedzibą, na ulicy Luboszyckiej, od lewej siedzą: Stanisława Sochacka, Tekla Stojanowska, Ludmiła Olszyńska, NN, Renata Szlapa, na poręczy siedzi Wojciech Wawrzynek, obok stoją Ryszard Ciecierski, Stanisław Chmielnicki, Zbyszko Bednorz i Zbigniew Nietyksza

Żoną Wojciecha była Edyta. Mieli jednego syna Piotra. Wojciech zmarł nagle, w czasie zagranicznej podróży, w Monachium.

Wojciech Wawrzynek był autorem prac publicystycznych i dokumentalnych oraz *Pamiętnika Opolanina*. Jego artykuły zamieszczone są w wielu publikacjach.

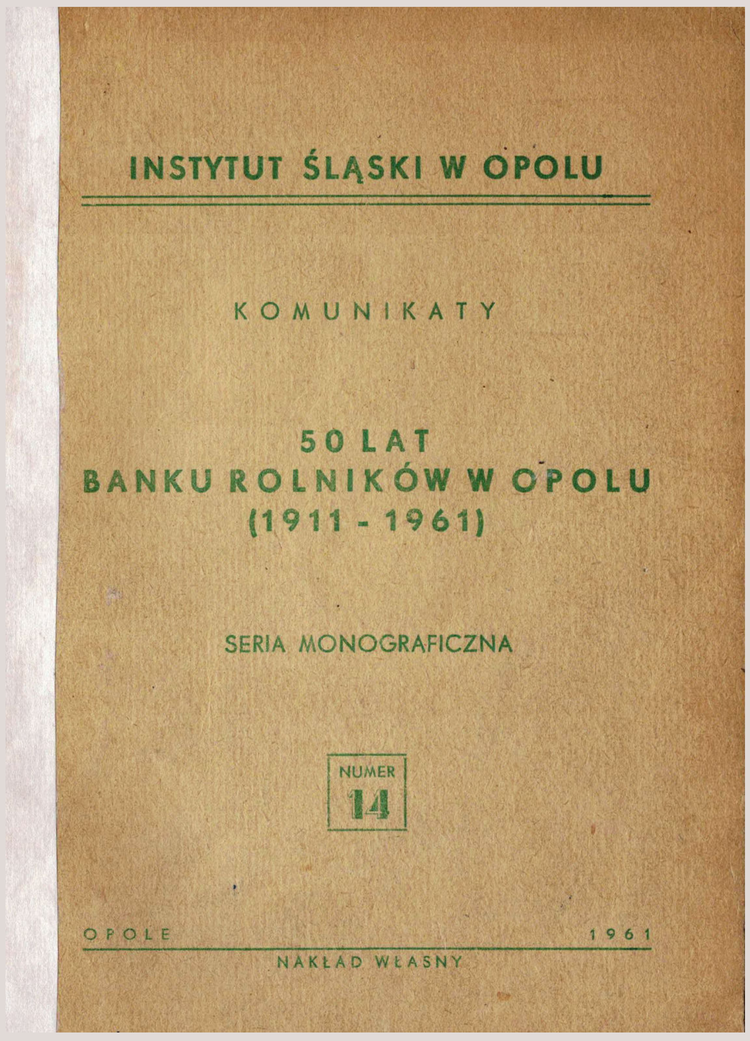

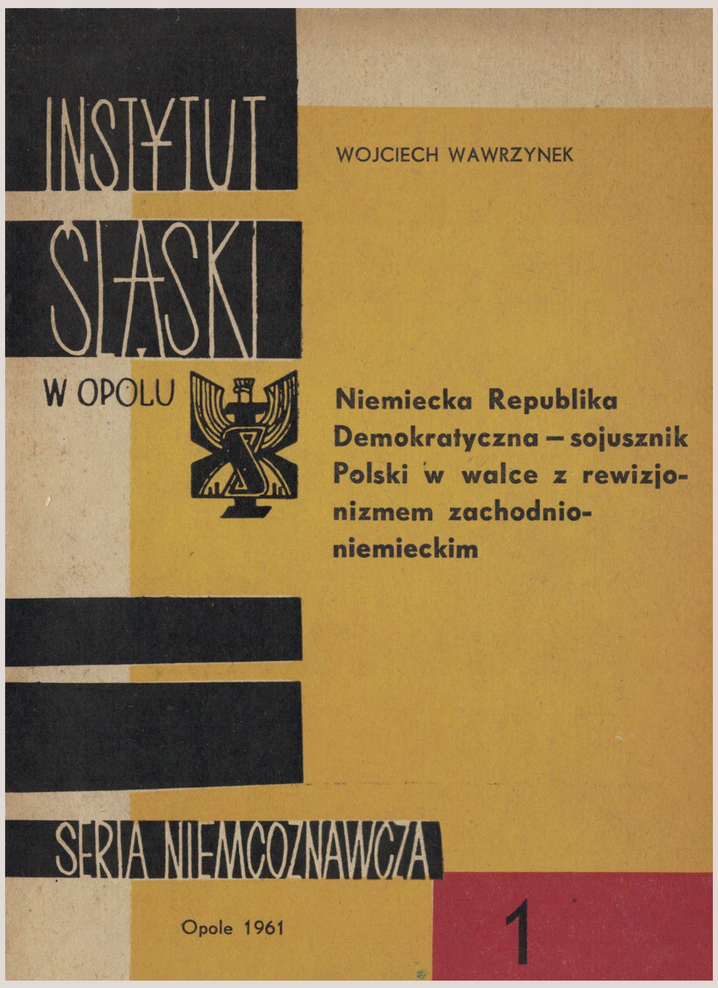

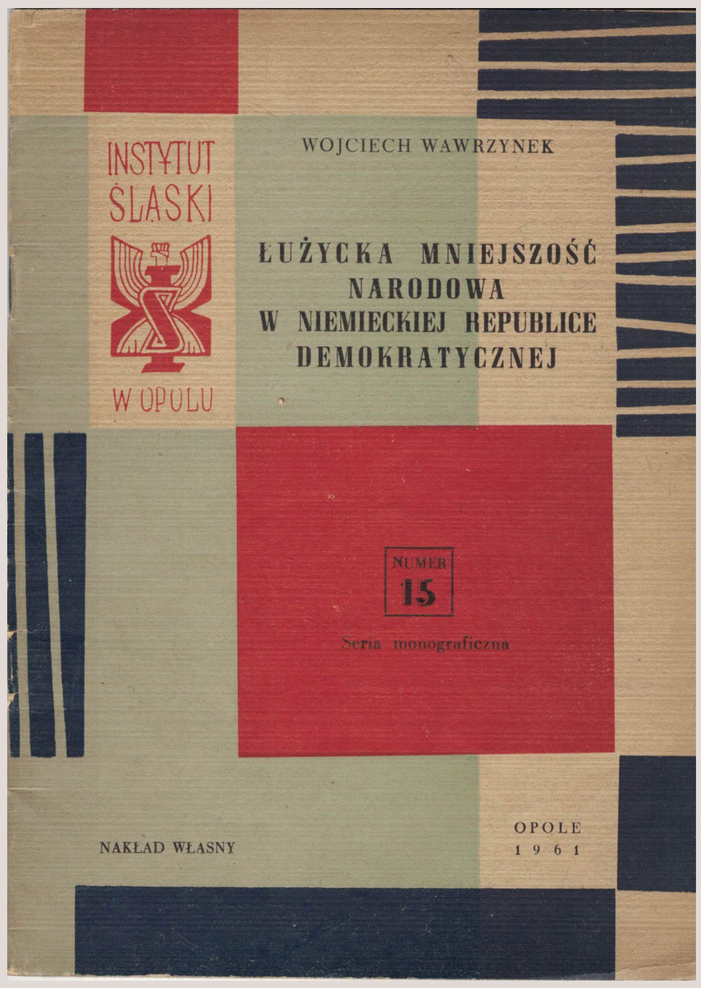

Swoje wspomnienia spisał w *Pamiętniku Opolanina.*

O Wojciechu Wawrzynku możemy przeczytać m.in. w książce *Ludzie spod znaku Rodła.*

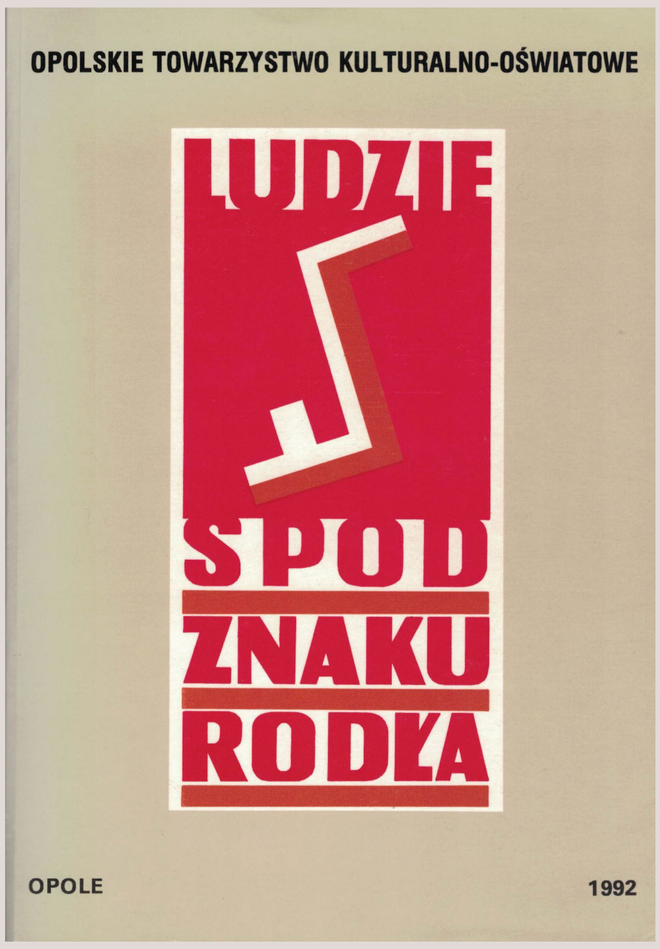

WOJCIECH WAWRZYNEK

urodził się 1 lutego 1913 r. w Raciborzu. Działacz Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej w Niemczech, dziennikarz, brat Jana Wawrzynka. Ukończył gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Lublińcu (macierzysta szkoła przyszłego gimnazjum polskiego w Bytomiu); 1932-34 pracuje kolejno w *Dzienniku Berlińskim, Młodym Polaku w Niemczech, Narodzie* (naczelnym redaktorem wydawanego w Herne „Narodu" był Marian Kwiatkowski, zmarły na tyfus w czasie II wojny światowej w obozie Buchenwald), berlińskim oddziale Polskiej Agencji Telegraficznej. Studia ekonomiczne i dziennikarskie rozpoczął w Berlinie, kontynuując je od 1934 r. na uniwersytecie w Królewcu, gdzie pracował zarazem dorywczo w redakcji *Gazety Olsztyńskiej*. Był przez szereg lat najpierw sekretarzem, a potem prezesem Związku Akademików Polaków w Niemczech. Aresztowany we wrześniu 1939 r. i osadzony w obozie Hohenbruch, został pod koniec 1941 r. zwolniony i w parę miesięcy później przymusowo zaciągnięty do wojska niemieckiego. 1946 r. powraca do kraju i z miejsca włącza się w nurt życia politycznego. Współpracuje z katowicką *Trybuną Robotniczą* oraz *Nowinami Opolskimi,* których jest przez pewien czas naczelnym redaktorem; działacz Polskiego Związku Zachodniego. W listopadzie 1948 r. wyjeżdża do Berlina, gdzie pracuje w Polskiej Misji Wojskowej. Potem wraca do Opola, zostaje redaktorem Instytutu Śląskiego.

Zmarł nagle 19 VII 1965 r. podczas podróży zagranicznej w Monachium. Autor szeregu prac publicystycznych i dokumentalnych oraz *Pamiętnika Opolanina.*

RYSZARD HAJDUK

Historia Nagrody

Początki Nagrody sięgają roku 1991. Wtedy to z inicjatywy rodziny Wawrzynków, ustanowiony został fundusz Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka za najlepszą pracę magisterską poświęconą problematyce śląskiej.

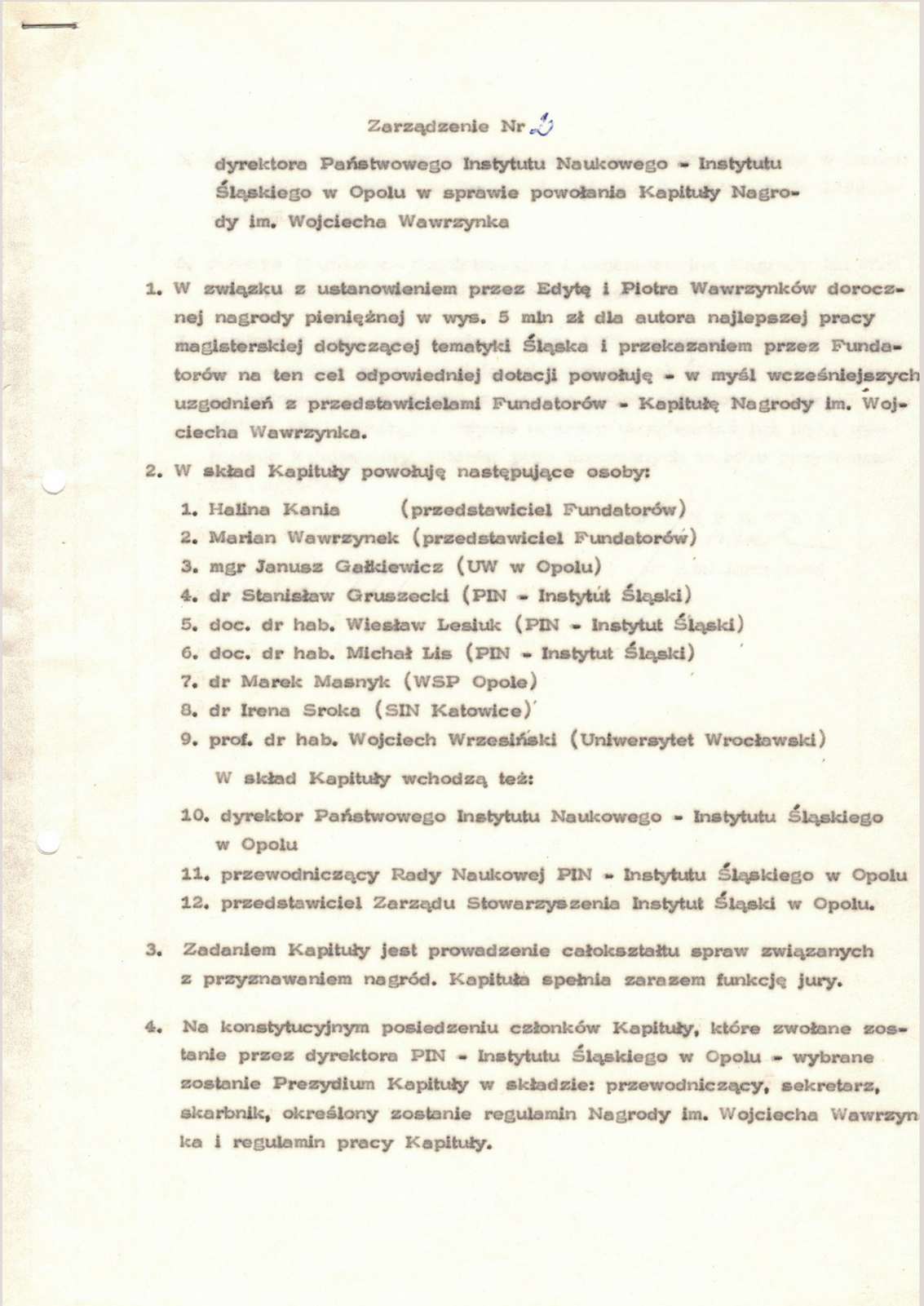

Zarządzenie Nr 2

dyrektora Państwowego Instytutu Naukowego - Instytutu Śląskiego w Opolu w sprawie powołania Kapituły Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka

1. W związku z ustanowieniem przez Edytę i Piotra Wawrzynków dorocznej nagrody pieniężnej w wys. 5 mln zł dla autora najlepszej pracy magisterskiej dotyczącej tematyki Śląska i przekazaniem przez Fundatorów na ten cel odpowiedniej dotacji powołuję - w myśl wcześniejszych uzgodnień z przedstawicielami Fundatorów - Kapitułę Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka.

2. W skład Kapituły powołuję następujące osoby:

   1. Halina Kania (przedstawiciel Fundatorów)
   2. Marian Wawrzynek (przedstawiciel Fundatorów)
   3. mgr Janusz Gałkiewicz (UW w Opolu)
   4. dr Stanisław Gruszecki (PIN - Instytut Śląski)
   5. doc. dr hab. Wiesław Lesiuk (PIN - Instytut Śląski)
   6. doc. dr hab. Michał Lis (PIN - Instytut Śląski)
   7. dr Marek Masnyk (WSP Opole)
   8. dr Irena Sroka (SIN Katowice)
   9. prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński (Uniwersytet Wrocławski)

   W skład Kapituły wchodzą też:

   10. dyrektor Państwowego Instytutu Naukowego - Instytutu Śląskiego w Opolu
   11. przewodniczący Rady Naukowej PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu
   12. przedstawiciel Zarządu Stowarzyszenia Instytut Śląski w Opolu.

3. Zadaniem Kapituły jest prowadzenie całokształtu spraw związanych z przyznawaniem nagród. Kapituła spełnia zarazem funkcję jury.

4. Na konstytucyjnym posiedzeniu członków Kapituły, które zwołane zostanie przez dyrektora PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu - wybrane zostanie Prezydium Kapituły w składzie: przewodniczący, sekretarz, skarbnik, określony zostanie regulamin Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka i regulamin pracy Kapituły.

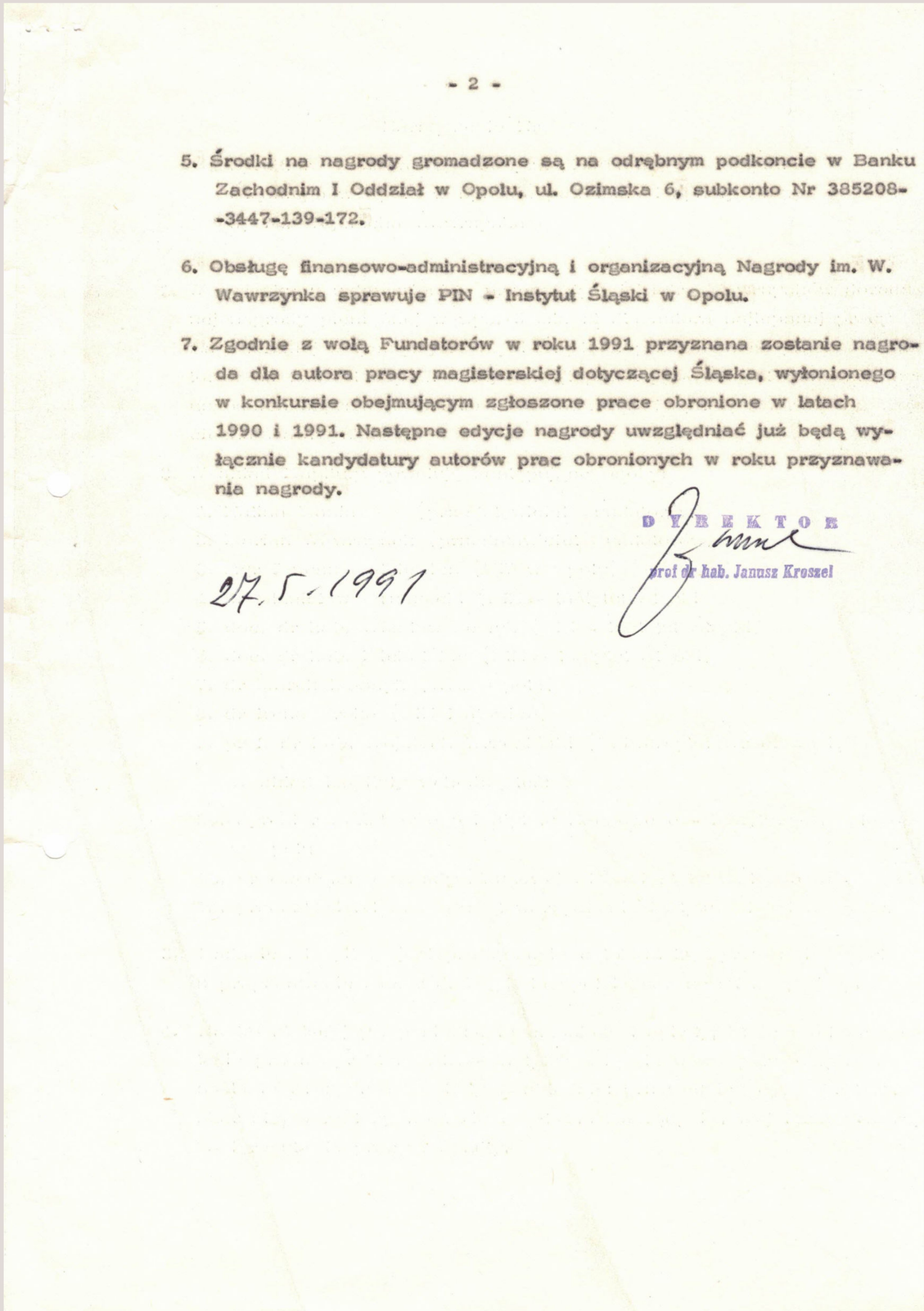

- 2 -

5. Środki na nagrody gromadzone są na odrębnym podkoncie w Banku Zachodnim I Oddział w Opolu, ul. Ozimska 6, subkonto Nr 385208-3447-139-172.

6. Obsługę finansowo-administracyjną i organizacyjną Nagrody im. W. Wawrzynka sprawuje PIN - Instytut Śląski w Opolu.

7. Zgodnie z wolą Fundatorów w roku 1991 przyznana zostanie nagroda dla autora pracy magisterskiej dotyczącej Śląska, wyłonionego w konkursie obejmującym zgłoszone prace obronione w latach 1990 i 1991. Następne edycje nagrody uwzględniać już będą wyłącznie kandydatury autorów prac obronionych w roku przyznawania nagrody.

DYREKTOR
prof dr hab. Janusz Kroszel

27.5.1991

Zarządzenie w sprawie powołania Kapituły Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka zostało podpisane 27 maja 1991 r. przez prof. dr. hab. Janusza Kroszela, dyrektora Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu.

W skład pierwszej Kapituły powołano następujące osoby:

1) Halina Kania (przedstawicielka Fundatorów),
2) Marian Wawrzynek (przedstawiciel Fundatorów),
3) mgr Janusz Gałkiewicz (Urząd Wojewódzki w Opolu),
4) dr Stanisław Gruszecki (PIN – Instytut Śląski w Opolu),
5) doc. dr hab. Wiesław Lesiuk (PIN – Instytut Śląski w Opolu),
6) doc. dr hab. Michał Lis (PIN – Instytut Śląski w Opolu),
7) dr Marek Masnyk (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu),
8) dr Irena Sroka (Śląski Instytut Naukowy w Katowicach),
9) prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński (Uniwersytet Wrocławski);

w skład Kapituły wchodzili też:

10) dyrektor Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu,
11) przewodniczący Rady Naukowej Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu,
12) przedstawiciel Zarządu Stowarzyszenia Instytut Śląski w Opolu.

Zgodnie z wolą Fundatorów w 1991 r. przyznana została nagroda dla autora pracy, wyłonionego w konkursie, który obejmował zgłoszone prace obronione w 1990 i 1991 r. Następne edycje Nagrody uwzględniają już wyłącznie autorów prac obronionych w danym roku.

Pierwsze zebranie Kapituły odbyło się 11 czerwca 1991 r., o czym zawiadamiał dyrektor PIN – Instytutu Śląskiego prof. dr hab. Janusz Kroszel w piśmie z 31 maja 1991 r.

Dnia 13 czerwca 1991 r. wszedł w życie Regulamin Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka za najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska.

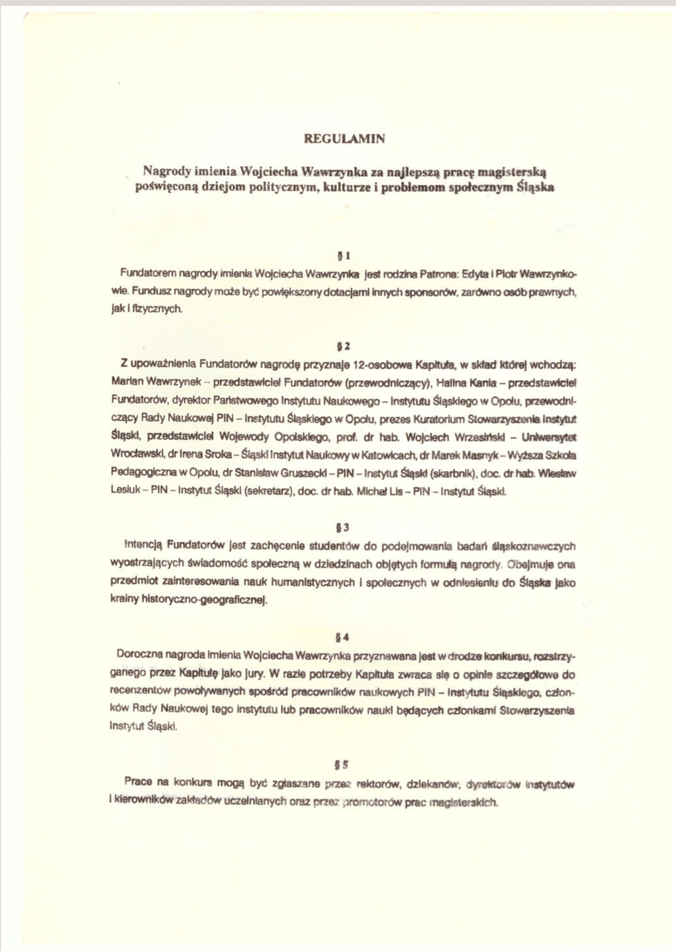

REGULAMIN

Nagrody imienia Wojciecha Wawrzynka za najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska

§ 1

Fundatorem nagrody imienia Wojciecha Wawrzynka jest rodzina Patrona: Edyta i Piotr Wawrzynkowie. Fundusz nagrody może być powiększony dotacjami innych sponsorów, zarówno osób prawnych, jak i fizycznych.

§ 2

Z upoważnienia Fundatorów nagrodę przyznaje 12-osobowa Kapituła, w skład której wchodzą: Marian Wawrzynek – przedstawiciel Fundatorów (przewodniczący), Halina Kania – przedstawiciel Fundatorów, dyrektor Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu, przewodniczący Rady Naukowej PIN – Instytutu Śląskiego w Opolu, prezes Kuratorium Stowarzyszenia Instytut Śląski, przedstawiciel Wojewody Opolskiego, prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński – Uniwersytet Wrocławski, dr Irena Sroka – Śląski Instytut Naukowy w Katowicach, dr Marek Masnyk – Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, dr Stanisław Gruszecki – PIN – Instytut Śląski (skarbnik), doc. dr hab. Wiesław Lesiuk – PIN – Instytut Śląski (sekretarz), doc. dr hab. Michał Lis – PIN – Instytut Śląski.

§ 3

Intencją Fundatorów jest zachęcenie studentów do podejmowania badań śląskoznawczych wyostrzających świadomość społeczną w dziedzinach objętych formułą nagrody. Obejmuje ona przedmiot zainteresowania nauk humanistycznych i społecznych w odniesieniu do Śląska jako krainy historyczno-geograficznej.

§ 4

Doroczna nagroda imienia Wojciecha Wawrzynka przyznawana jest w drodze konkursu, rozstrzyganego przez Kapitułę jako jury. W razie potrzeby Kapituła zwraca się o opinie szczegółowe do recenzentów powoływanych spośród pracowników naukowych PIN – Instytutu Śląskiego, członków Rady Naukowej tego Instytutu lub pracowników nauki będących członkami Stowarzyszenia Instytut Śląski.

§ 5

Prace na konkurs mogą być zgłaszane przez rektorów, dziekanów, dyrektorów instytutów i kierowników zakładów uczelnianych oraz przez promotorów prac magisterskich.

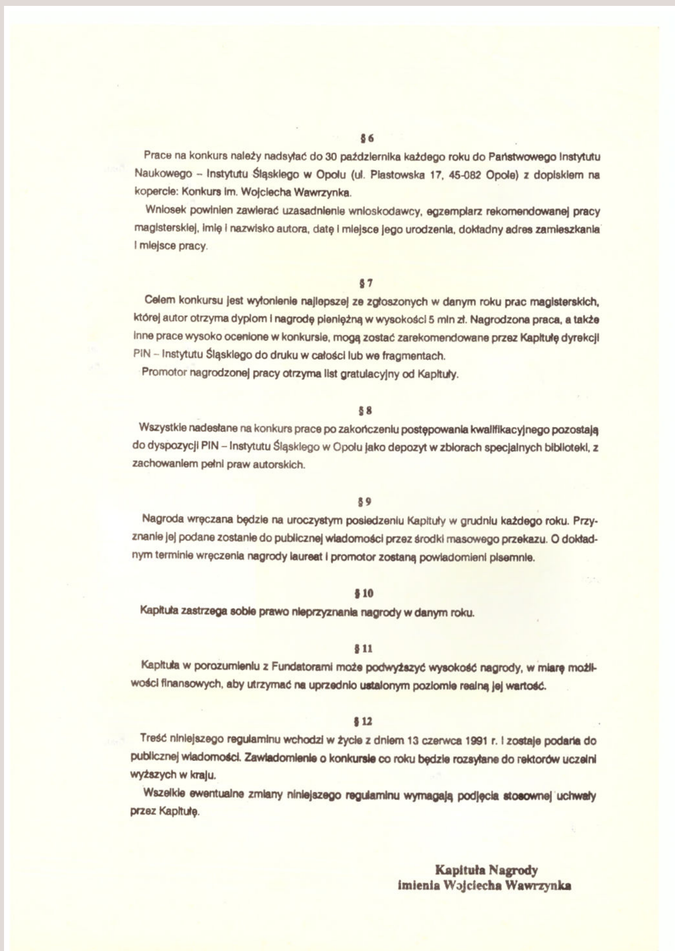

§ 6

Prace na konkurs należy nadsyłać do 30 października każdego roku do Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu (ul. Piastowska 17, 45-082 Opole) z dopiskiem na kopercie: Konkurs im. Wojciecha Wawrzynka.

Wniosek powinien zawierać uzasadnienie wnioskodawcy, egzemplarz rekomendowanej pracy magisterskiej, imię i nazwisko autora, datę i miejsce jego urodzenia, dokładny adres zamieszkania i miejsce pracy.

§ 7

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszej ze zgłoszonych w danym roku prac magisterskich, której autor otrzyma dyplom i nagrodę pieniężną w wysokości 5 mln zł. Nagrodzona praca, a także inne prace wysoko ocenione w konkursie, mogą zostać zarekomendowane przez Kapitułę dyrekcji PIN – Instytutu Śląskiego do druku w całości lub we fragmentach.

Promotor nagrodzonej pracy otrzyma list gratulacyjny od Kapituły.

§ 8

Wszystkie nadesłane na konkurs prace po zakończeniu postępowania kwalifikacyjnego pozostają do dyspozycji PIN – Instytutu Śląskiego w Opolu jako depozyt w zbiorach specjalnych biblioteki, z zachowaniem pełni praw autorskich.

§ 9

Nagroda wręczana będzie na uroczystym posiedzeniu Kapituły w grudniu każdego roku. Przyznanie jej podane zostanie do publicznej wiadomości przez środki masowego przekazu. O dokładnym terminie wręczenia nagrody laureat i promotor zostaną powiadomieni pisemnie.

§ 10

Kapituła zastrzega sobie prawo nieprzyznania nagrody w danym roku.

§ 11

Kapituła w porozumieniu z Fundatorami może podwyższyć wysokość nagrody, w miarę możliwości finansowych, aby utrzymać na uprzednio ustalonym poziomie realną jej wartość.

§ 12

Treść niniejszego regulaminu wchodzi w życie z dniem 13 czerwca 1991 r. i zostaje podana do publicznej wiadomości. Zawiadomienie o konkursie co roku będzie rozsyłane do rektorów uczelni wyższych w kraju.

Wszelkie ewentualne zmiany niniejszego regulaminu wymagają podjęcia stosownej uchwały przez Kapitułę.

Kapituła Nagrody
imienia Wojciecha Wawrzynka

W paragrafie 3 Regulaminu możemy przeczytać:

Intencją Fundatorów jest zachęcenie studentów do podejmowania badań śląskoznawczych wyostrzających świadomość społeczną w dziedzinach objętych formułą nagrody. Obejmuje ona przedmiot zainteresowania nauk humanistycznych i społecznych w odniesieniu do Śląska jako krainy historyczno-geograficznej.

Autorka pierwszej nagrodzonej w Konkursie im. Wojciecha Wawrzynka pracy pt. *Z dziejów rodu Gomołów* Violetta Rezler-Wasielewska otrzymała dyplom i nagrodę pieniężną w wysokości 5 mln zł.

Posiedzenie Kapituły drugiej edycji konkursu odbyło się 23 grudnia 1992 r. Laureat tej edycji Bernard Linek, oprócz nagrody za pracę *Prasa opolska wobec emigracji Ślązaków do RFN w latach 1955–1981*, otrzymał również stanowisko asystenta w PIN – Instytucie Śląskim w Opolu.

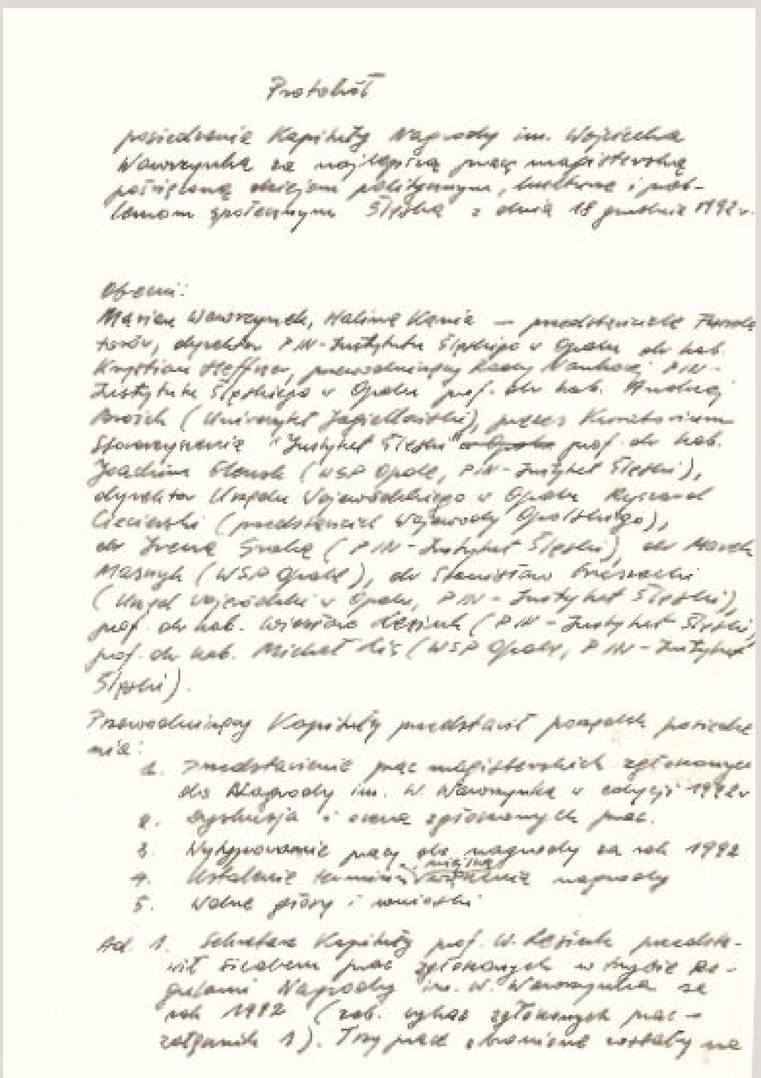

Protokół

posiedzenia Kapituły Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka za najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska z dnia 18 grudnia 1992 r.

Obecni:
Marian Wawrzynek, Halina Kania – przedstawiciele Fundatorów, dyrektor PIN-Instytutu Śląskiego w Opolu dr hab. Krystian Heffner, przewodniczący Rady Naukowej PIN-Instytutu Śląskiego w Opolu prof. dr hab. Wanda Broszek (Uniwersytet Jagielloński), prezes Kuratorium Stowarzyszenia "Instytut Śląski" ~~[illegible]~~ prof. dr hab. Joachim Glensk (WSP Opole, PIN-Instytut Śląski), dyrektor Urzędu Wojewódzkiego w Opolu Ryszard Ciesielski (przedstawiciel Wojewody Opolskiego), dr Irena Sroka (PIN-Instytut Śląski), dr Marek Masnyk (WSP Opole), dr Sławomir Gruszecki (Urząd Wojewódzki w Opolu, PIN-Instytut Śląski), prof. dr hab. Wiesław Lesiuk (PIN-Instytut Śląski), prof. dr hab. Michał Lis (WSP Opole, PIN-Instytut Śląski).

Przewodniczący Kapituły przedstawił porządek posiedzenia:
1. Przedstawienie prac magisterskich zgłoszonych do Nagrody im. W. Wawrzynka w edycji 1992 r.
2. Dyskusja i ocena zgłoszonych prac.
3. Wyłonienie pracy do nagrody za rok 1992
4. Ustalenie terminu wręczenia nagrody
5. Wolne głosy i wnioski

Ad 1. Sekretarz Kapituły prof. W. Lesiuk przedstawił tytułem prac zgłoszonych w trybie Regulaminu Nagrody im. W. Wawrzynka za rok 1992 (zał. wykaz zgłoszonych prac – załącznik 1). Trzy prace obronione zostały na

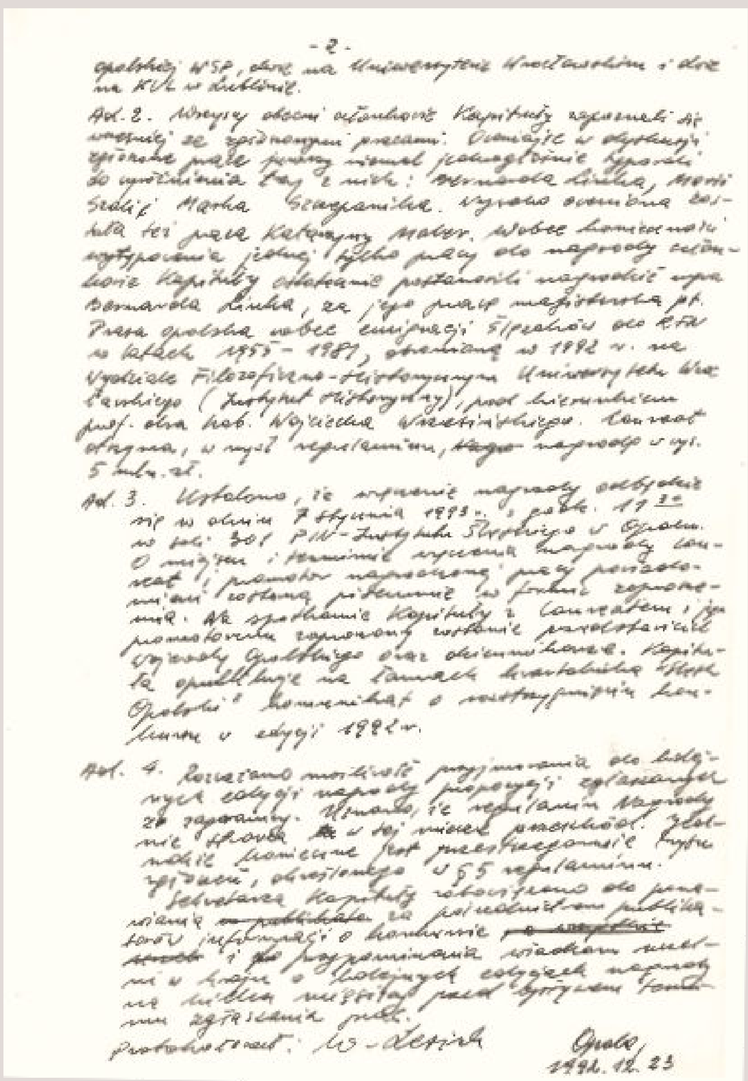

-2-

opolskiej WSP, dwie na Uniwersytecie Wrocławskim i dwie na KUL w Lublinie.

Ad. 2. Wszyscy obecni członkowie Kapituły zapoznali się wcześniej ze zgłoszonymi pracami. Omawiając w dyskusji szczegółowo pięć prac, niemal jednogłośnie kapituła do wyróżnienia trzy z nich: Bernarda Linka, Marii Średnij, Marka Szczepanika. Wysoko oceniona została też praca Katarzyny Malyr. Wobec konieczności wytypowania jednej, tylko pracy do nagrody członkowie Kapituły ostatecznie postanowili nagrodzić pracę Bernarda Linka, za jego pracę magisterską pt. Prasa opolska wobec emigracji Ślązaków do RFN w latach 1955 – 1981, obronioną w 1992 r. na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego (Instytut Historyczny), pod kierownictwem prof. dra hab. Wojciecha Wrzesińskiego. Laureat otrzyma, w myśl regulaminu, ~~[illegible]~~ nagrodę w wys. 5 mln zł.

Ad. 3. Ustalono, że wręczenie nagrody odbędzie się w dniu 7 stycznia 1993 r., godz. 17[00] w sali 301 PIN-Instytutu Śląskiego w Opolu. O miejscu i terminie wręczenia nagrody laureat i promotor nagrodzonej pracy powiadomieni zostaną pisemnie w formie zaproszenia. Ze składem Kapituły i laureatem i jego promotorem zaproszony zostanie przedstawiciel Wojewody Opolskiego oraz dziennikarze. Kapituła opublikuje na łamach kwartalnika "Śląsk Opolski" komunikat o rozstrzygnięciu konkursu w edycji 1992 r.

Ad. 4. Rozważano możliwość przyjmowania do kolejnych edycji nagrody propozycji zgłaszanych ze zagranicy. Uznano, że regulamin nagrody nie stwarza w tej mierze przeszkód. Zdecydowanie głosowano przeciw przyjęciu wyjątku, określonego w § 5 regulaminu. Sekretarza Kapituły zobowiązano do powiadamiania ~~o publikacji~~ za pośrednictwem publikatorów informacji o konkursie ~~o [illegible]~~ i do przypominania wiadomościami masowymi w kraju o kolejnych edycjach nagrody na kilka miesięcy przed upływem terminu zgłaszania prac.

Protokołował: W. Lesiuk

Opole 1992.12.23

Podczas tego zebrania członkowie Kapituły rozważali możliwość „przyjmowania do kolejnych edycji nagrody propozycji zgłaszanych z zagranicy. Uznano, że regulamin Nagrody nie stwarza w tej mierze przeszkód”. Ponadto zobowiązano sekretarza Kapituły do „ponawiania za pośrednictwem publikatorów informacji o konkursie i do przypominania władzom uczelni w kraju o kolejnych edycjach nagrody na kilka miesięcy przed upływem terminu zgłaszania prac”.

Działania, których celem było poszerzenie zasięgu przyjmowania prac z zagranicy poskutkowały już w następnej edycji konkursu, w której nagrodzono Jörga Lüera za pracę *Nationalsozialistische Siedlungs und Bevölkerungspolitik in Oberschlesien 1939–1945, untersucht am Beispiel der Dienststelle des Reichskommissars für die Festigung des deutschen Volkstums in Oberschlesien/ /Narodowosocjalistyczna polityka osadnicza i ludnościowa na Górnym Śląsku 1939–1945 na przykładzie stanowiska pełnomocnika komisarza Rzeszy ds. umacniania niemczyzny na Górnym Śląsku*.

W tej edycji nagrodę otrzymała również Małgorzata Bąk, autorka pracy *Ludność parafii ewangelickiej Kaczorów (pow. Świerzawa) w latach 1796–1870*.

W kolejnych edycjach konkursu, oprócz autorów prac uczelni polskich, coraz częściej pojawiały się prace absolwentów zagranicznych placówek z Niemiec i Czech.

W roku 2006 dokonano zmiany nazwy nagrody na „Nagroda im. Jana i Wojciecha Wawrzynków", honorując w ten sposób dwóch braci zasłużonych dla przedwojennego ruchu polskiego na Górnym Śląsku.

Powołanie przed trzydziestoma laty Nagrody miało na celu naukowe zainteresowanie studentów Śląskiem, europejskim regionem leżącym na styku kultur polskiej, czeskiej i niemieckiej dla dociekania prawdy o najbliższej ojczyźnie i upowszechniania wiedzy o żyjących tu ludziach.

Pierwszym przewodniczącym Kapituły Nagrody został syn Jana Wawrzynka – Marian, który pełnił tę funkcję do roku 1997. Następnie przewodniczącym Kapituły do 2012 r. został jego brat Roman Wawrzynek. Od następnego roku przewodniczącym Kapituły był wnuk Jana Wawrzynka – Tadeusz Kania, a Roman Wawrzynek pełnił funkcję przewodniczącego honorowego. W roku 2017 funkcję tę przejął syn Romana – Jacek Wawrzynek i dzierży ją również obecnie (2021 r.).

Kontynuowana przez trzydzieści lat inicjatywa – Nagroda im. Jana i Wojciecha Wawrzynków – ukazuje społeczną trafność tego przedsięwzięcia. Świadczą o tym przede wszystkim starania absolwentów wyższych uczelni z historycznego Śląska (Katowic, Wrocławia i Opola); pozaśląskich ośrodków z Krakowa, Łodzi i Warszawy; niemieckich uczelni z Berlina, Görlitz oraz czeskich placówek Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, Uniwersytetu Karola w Pradze, by ją otrzymać. Podkreślić więc należy, że inicjatywa ta bardzo wcześnie nabrała charakteru ponadregionalnego, stając się jednym z istotnych elementów projektu powstałego na Śląsku Opolskim.

W czasie trzydziestu zakończonych edycji Nagrody, spośród zgłoszonych do niej kandydatów, Kapituła przyznała 36 nagród prac absolwentom następujących uczelni: Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Karola w Pradze, oraz Wolnego Uniwersytetu w Berlinie.

Wśród przyznanych przez Kapitułę 51 wyróżnień, poza absolwentami wymienionych uczelni, znaleźli się autorzy prac powstałych na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu, Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu, Politechnice Opolskiej, Uniwersytecie Łódzkim, Politechnice Łódzkiej, Uniwersytecie Śląskim w Opawie, Uniwersytecie w Hanowerze.

Na uwagę zasługuje podkreślenie faktu konsekwencji w realizacji przez potomków Jana i Wojciecha Wawrzynków tej fundacji, co zapewnia dotowanie ich własnych środków finansowych na jej cele. Reprezentujący ród kolejni przewodniczący Kapituły synowie Jana Wawrzynka: Marian i Roman oraz wnukowie Tadeusz Kania i Jacek Wawrzynek stanowią godny naśladowania przykład współczesnych zachowań patriotycznych, wyrażanych ofiarnością na rzecz macierzystego regionu jako ważnego elementu ogólnonarodowej ojczyzny. Istotą fundacji Nagrody im. Jana i Wojciecha Wawrzynków jest zachęcanie młodego pokolenia, by poszukiwali prawdy o Śląsku, jako wielokulturowym europejskim regionie, poprzez premiowanie wysiłku badawczego.

Sekretarzami kapituły byli kolejno w latach 1991–1996 – prof. dr hab. Wiesław Lesiuk; 1997–2003 – dr hab. Stanisław Senft; 2004–2012 – dr hab. Bogdan Cimała; 2013–2014 – dr Maciej Borkowski. Od roku 2014 funkcję sekretarza pełni mgr Leokadia Drożdż. Od roku 2013 Nagroda objęta jest honorowym patronatem Marszałka Województwa Opolskiego.

Sześciokrotnie – w latach 1993, 1996, 1997, 2000, 2017 i 2018 – Kapituła zdecydowała się przyznać dwie równorzędne pierwsze nagrody. Najczęściej nagradzanym promotorem w historii tej Nagrody jest prof. dr hab. Michał Lis (5 laureatów), przed prof. dr hab. Anną Pobóg-Lenartowicz (4 laureatów) i prof. dr. hab. Markiem Masnykiem (3 laureatów). Promotorem 8 wyróżnionych prac jest prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz, 5 – prof. dr hab. Michał Lis, po 3 – prof. dr hab. Joachim Glensk i prof. dr hab. Krystyna Kossakowska-Jarosz.

Nagrodzone prace, m.in. Bernarda Linka, Małgorzaty Bąk, Macieja Borkowskiego, zostały we fragmentach opublikowane na łamach rocznika „Studia Śląskie". Ponadto drukiem ukazała się praca Kamila Kotasa *Dzieje Chałupek 1742–1918* (pod nieco zmienionym tytułem).

Najwięcej nagrodzonych i wyróżnionych prac powstało na Uniwersytecie Opolskim. Drugie miejsce zajmuje Uniwersytet Wrocławski, trzecie Uniwersytet Jagielloński. W gronie 36 laureatów i laureatek znajdują się osoby, które obroniły już dysertacje doktorskie. Są to: V. Rezler-Wasielewska, B. Linek, J. Lüer, A. Szymański, M. Borkowski, H. Czech, A. Dawid, H. Niestrój, J. Banik (Zięba), M. Walczak, W. Szwed, K. Szawan. Prace doktorskie obroniły także osoby, których prace zostały wyróżnione – E. Kosowska-Korniak, H. Duda, D. Zielonka, W. Dominiak, J. Rożałowska, A. Grabowska, K. Janusiak, P. Bujak.

Intencją fundatorów jest zachęcenie studentów do podejmowania badań śląskoznawczych wyostrzających świadomość społeczną w dziedzinach objętych formułą Nagrody, tj. w zakresie nauk humanistycznych i społecznych w odniesieniu do Śląska jako krainy historyczno-geograficznej. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszej ze zgłoszonych prac magisterskich. Jej autor otrzymuje dyplom i nagrodę pieniężną. Organizatorem konkursu jest Instytut Śląski w Opolu.

Laureaci Nagrody

1991 – **Violetta Rezler-Wasielewska**, *Z dziejów rodu Gomołów*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, promotor: prof. dr hab. Wiesław Lesiuk

1992 – **Bernard Linek**, *Prasa opolska wobec emigracji Ślązaków do RFN w latach 1955–1981*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński

1993 – **Jörg Lüer**, *Nationalsozialistische Siedlungs und Bevölkerungspolitik in Oberschlesien 1939–1945, untersucht am Beispiel der Dienststelle des Reichskommissars für die Festigung des deutschen Volkstums in Oberschlesien/Narodowosocjalistyczna polityka osadnicza i ludnościowa na Górnym Śląsku 1939–1945 na przykładzie stanowiska pełnomocnika komisarza Rzeszy ds. umacniania niemczyzny na Górnym Śląsku*, Freie Universität zu Berlin, promotor: prof. dr hab. Klaus Zernack

– **Małgorzata Bąk**, *Ludność parafii ewangelickiej Kaczorów (pow. Świerzawa) w latach 1796–1870*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: prof. dr hab. Zbigniew Kwaśny

1994 – **Adam Szymański**, *Mecenat artystyczny i kulturalny Jerzego II Wspaniałego – księcia brzesko-oławskiego*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Stanisław Sławomir Nicieja

1995 – **Roman Chmielewski**, *Reforma administracji publicznej na przykładzie starań o utworzenie powiatu krapkowickiego*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Michał Lis

1996 – **Maciej Borkowski**, *Wokół Żydów opolskich 1812–1938*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: prof. dr hab. Marek Czapliński

– **Henryk Czech**, *Wpływ „Elektrowni Opole" na tożsamość kulturową mieszkańców gminy Dobrzeń Wielki*, Uniwersytet Opolski, promotor: ks. prof. dr hab. Alojzy Marcol

1997 – **Diana Bzdyra**, *Marek Jodłowski – opolski poeta, redaktor, krytyk teatralny – w piątą rocznicę śmierci*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Joachim Glensk

– **Alina Kowalczyk**, *Flucht und Vertreibung aus Schlesien 1945–1947. Berichte der Überlebenden/Ucieczka i wypędzenie ze Śląska 1945–1947. Relacje tych, którzy przeżyli*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Norbert Honsza.

1998 – **Adriana Dawid**, *Maksymilian Kośny. Lekarz i działacz społeczny*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Marek Masnyk

1999 – **Henryk Niestrój**, *Miedary. Monografia miejscowości do roku 1945*, Uniwersytet Opolski, promotor: ks. prof. dr hab. Kazimierz Dola

2000 – **Magdalena Górniak**, *Głuchołazy w pierwszych latach po II wojnie światowej (1945–1950)*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Marek Masnyk

– **Joanna Zięba**, *Związek Górnośląski w Katowicach 1989–1998*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Michał Lis

2001 – **Łukasz Kuś**, *Paweł Kwoczek (1904–1975) – adwokat i działacz społeczny*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Michał Lis

2002 – **Marta Walczak**, *Kształtowanie się powojennego oblicza Wałbrzycha – przemiany społeczno-polityczne w latach 1945–1948*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Marek Masnyk

2003 – **Monika Kopka**, *Powstanie i rozwój uposażenia klasztoru Norbertanek w Czarnowąsach do końca XIV wieku na tle przemian osadniczo-gospodarczych Śląska Górnego*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz

2004 – **Wojciech Raczkowski**, *Górny Śląsk – regionalizm i separatyzm*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Michał Lis

2005 – **Wojciech Szwed**, *Dzieje linii kolejowej Kłodzko–Wałbrzych (1880–1912)*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: prof. dr hab. Jan Kęsik

2006 – **Rafał Gorzolka**, *Ślązak od kuchni. Z historii kultury żywienia*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Krystyna Kossakowska-Jarosz

2007 – **Krzysztof Gil**, *Śląski ruch autonomiczny – regionalizm czy separatyzm*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Michał Lis

2008 – **Anna Hreczuch**, *Patriotyzm w twórczości Konstantego Damrota – droga do centrum polszczyzny*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Krystyna Kossakowska-Jarosz

2009 – **Anita Gromada**, *Życie umysłowe i elity intelektualne średniowiecznego Koźla*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz

2010 – **Patrycja Kniejska**, *Determinanty uczestnictwa w działalności społeczno-kulturalnej seniorów-mieszkańców ziemi oleskiej*, Uniwersytet Opolski, promotor : prof. dr hab. Zenon Jasiński

2011 – **Katarzyna Szawan**, *Rola gospodarcza kobiet na Śląsku do końca XIV wieku w świetle dokumentów pergaminowych przechowywanych na Górnym Śląsku*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz

2012 – **Patrycja Bień**, *Realizacja praw mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim w świetle zapisów polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy*, Uniwersytet Opolski, promotor: dr hab. Aleksandra Trzcielińska-Polus, prof. UO

2013 – **Kamil Kotas**, *Dzieje Chałupek 1742–1918*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: dr hab. Elżbieta Kościk, prof. UWr

2014 – **Marcin Wądołowski**, *Muzeum Śląskie w Katowicach – między tradycją, współczesnością i przyszłością*, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, promotor: dr hab. Jacek Dębicki, prof. nadzw.

2015 – **Aneta Piszczek**, *Pieczęcie księżnych i księżniczek górnośląskich z linii opolskiej*, Uniwersytet Opolski, promotor: prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz

2016 – **Marek Panuś**, *Matka górnośląskich zborów. Parafia ewangelicka w Tarnowskich Górach w latach 1742–1945*, Uniwersytet Opolski, promotor: dr hab. Bogusław Czechowicz, prof. UO

2017 – **Anna Gibińska**, *Obrazy codzienności w relacjach autobiograficznych mieszkańców Osiedla Tysiąclecia w Katowicach*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, promotor: prof. zw. dr hab. Halina Rusek

– **Michał Guz**, *Klub piłkarski Śląsk Wrocław (1947–1989)*, Uniwersytet Wrocławski, promotor: prof. dr hab. Elżbieta Kaszuba

2018 – **Tania Matelova**, *Zaolzie oczyma mediów mniejszości. Analiza wybranych zagadnień historycznych i społecznych dotyczących Śląska Cieszyńskiego na podstawie artykułów „Głosu Ludu" i „Zwrotu"*, Uniwersytet Karola w Pradze, promotor: mgr Renata Rusin-Dybalska, Ph.D.

– **Klara Sakiewicz**, *Życie religijne w Festung Breslau*, Uniwersytet Warszawski, promotor: dr hab. Alicja Kulecka, prof. UW

2019 – **Adam Szczepaniec**, *Dwór książąt legnickich w latach 1547–1596 na podstawie dzieł Hansa von Schweinichena, źródeł rękopiśmiennych i drukowanych*, Uniwersytet Jagielloński, promotor: dr hab. Adam Perłakowski

2020 – **Adam Szczepaniec**, *Odbudowa zamku legnickiego po pożarze w roku 1711. Przyczynek do badań nad architekturą śląską początku XVIII wieku*, Uniwersytet Jagielloński, promotor: prof. dr hab. Piotr Krasny

Nagroda im. Jana i Wojciecha Wawrzynków w prasie

ROZMOWA DNIA

Pozostaje jakiś ślad

Z prof. **STANISŁAWEM SENFTEM** z Instytutu Śląskiego, sekretarzem Kapituły Nagrody im. Wojciecha Wawrzynka, rozmawia **Iwona Kłopocka**

- Nagroda im. Wawrzynka przyznana została po raz ósmy. Jak z tej kilkuletniej perspektywy ocenia pan sens całego przedsięwzięcia?

- Podstawowy cel - to znaczy zainteresowanie promotorów i studentów tematyką śląską - został osiągnięty. W ciągu ośmiu lat napłynęło wiele interesujących prac. Konkurs pozwolił na wyłowienie ciekawych indywidualności i talentów naukowych.

- Czy także pomógł im w robieniu dalszej kariery?

- To tylko częściowo się udaje. Oczywiście na początku zakładaliśmy, że każdorazowy zwycięzca będzie miał zapewnione miejsce pracy w placówce naukowej, również naszej. Konkurs miał zapewnić dopływ kadr, tych najwartościowszych, najambitniejszych. Niestety wymogi gospodarki rynkowej są takie, że nie zawsze udawało się to zrealizować. Nie wszyscy laureaci zresztą szukali pracy w nauce, nad czym ubolewamy. Dziś w Instytucie Śląskim pracuje dwóch laureatów Nagrody im. Wawrzynka z ubiegłych lat, są bliscy doktoratu. Inni też starają się nie tracić kontaktu z nauką, z promotorami.

- Każdego roku na laureata i jego dzieło spływa grad pochwał. Jaki jest dalszy los tych wybitnych prac magisterskich?

- Fragmenty wielu nagrodzonych prac zostały opublikowane m.in. w „Studiach Śląskich", naszym czołowym periodyku. Same prace-laureatki są u nas przechowywane w archiwum Kapituły, więc ślad po nich nie ginie.

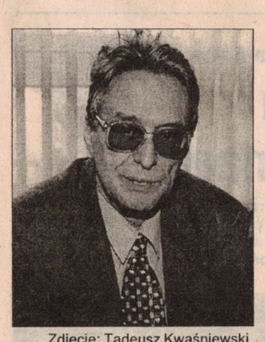

Zdjęcie: Tadeusz Kwaśniewski

- Czy Śląsk jest ciekawym polem dociekań dla badacza, zwłaszcza młodego, stawiającego pierwsze kroki na naukowej niwie?

- Śląsk, zwłaszcza Opolski, ze swą skomplikowaną przeszłością, ze zmieniającymi się na naszych oczach stosunkami etnicznymi, z transformacją gospodarczą - jest pasjonującym problemem badawczym. A dla młodych... Każda dziedzina nauki wymaga ciągłości pokoleń, ich wymiany. Każda generacja ma swoje zadania badawcze, pojawiają się nowe problemy, a stare niejednokrotnie wymagają reinterpretacji. Jednym słowem jest co badać.

- Ile powstaje prac magisterskich poświęconych Śląskowi?

- Większość promotorów z ośrodków naukowych Śląska, i nie tylko, wie o konkursie i na pewno powstaje ich dużo - na uniwersytetach: Opolskim, Śląskim, Wrocławskim. Na konkurs trafiają te najlepsze. Samo wytypowanie na konkurs przez promotora lub rektora uczelni jest swoistą nobilitacją. Tu nie ma słabych prac. Cieszy też zainteresowanie konkursem coraz to nowych ośrodków akademickich, również spoza Śląska. Mieliśmy już prace z Łodzi i Warszawy. W tym roku po raz pierwszy było kilka z Częstochowy. To dobrze, że problematyka śląskoznawcza poruszana jest w innych regionach.

- Dziękuję za rozmowę.

KONKURS DLA MŁODYCH BADACZY ŚLĄSKA ROZSTRZYGNIĘTY

Pisał o tym, co lubi

FOT. PAWEŁ STAUFFER

Promotor prof. Michał Lis (z lewej) i Wojciech Raczkowski, jego student.

Wojciech Raczkowski, absolwent opolskiej politologii, otrzymał wczoraj Nagrodę im. Wojciecha Wawrzynka za pracę magisterską „Górny Śląsk - regionalizm i separatyzm".

W konkursie na najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska kapituła nagrody oceniała w tym roku sześć prac. Wszystkie powstały na Uniwersytecie Opolskim.

- Od początku nie mieliśmy wątpliwości, komu należy się nagroda - powiedział „NTO" prof. Stanisław Senft, członek kapituły i dyrektor Instytutu Śląskiego w Opolu.

Dumny z sukcesu swego studenta był prof. Michał Lis, promotor nagrodzonej pracy.

- To był trudny temat, ryzykowny. Cieszę się, że młodemu badaczowi udało się uniknąć licznych pułapek, które przy jego realizacji czyhały - powiedział prof. Lis.

Wojciech Raczkowski, który w dzieciństwie przyjechał na Śląsk z Pomorza, przyznał, że zawsze intrygowało go, skąd się biorą autonomiczne i separatystyczne poglądy ludzi mieszkających na Śląsku.

- Prześledziłem rozwój tych tendencji od dwudziestolecia międzywojennego po współczesność - mówił laureat nagrody. - Jestem sympatykiem tej ziemi. Uważam, że na Śląsku i w całej Polsce potrzebna jest nowa jakość w sprawowaniu polityki. Ludzie „na dole" [illegible] nografię „Beczki" Małgorzaty Kalisz (promotor prof. Joachim Glensk) i pracę Janiny Rożałowskiej, poświęconą małej architekturze sakralnej na Opolszczyźnie (promotor - prof. Krystyna Kossakowska-Jarosz).

Nagroda im. Wojciecha Wawrzynka przyznawana jest od 1991 roku. Jej patronem jest zmarły w 1966 roku działacz narodowościowy, członek Związku Polaków w Niemczech, a po wojnie dziennikarz i pracownik Instytutu Śląskiego. Fundatorem nagrody jest rodzina Wawrzynków.

Iwona KŁOPOCKA
iklopocka@nto.pl

Jedno pytanie

Doping na całe życie

Czy Nagroda im. Wojciecha Wawrzynka pomaga w karierze?

Prof. Stanisław SENFT, członek kapituły nagrody i dyrektor PIN Instytut Śląski:

- Od początku celem tej nagrody było nie tylko promowanie szeroko rozumianej problematyki śląskiej, ale też wyławianie ciekawych indywidualności i młodych talentów. Kiedy rodzina Wawrzynków wystąpiła z tą inicjatywą, spodziewaliśmy się, że będzie to rodzaj konkursu na stanowiska asystentów, przyszłych [illegible]

Laury magisterskie

OPOLE. Laureaci nagrody im. W. Wawrzynka

Maciej Borkowski z wydziału historii Uniwersytetu Wrocławskiego i Henryk Czech z opolskiej teologii zostali laureatami tegorocznej edycji nagrody im. Wojciecha Wawrzynka za najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska.

Wczoraj odebrali nagrody w elektrowni Opole. Po raz pierwszy uroczystość odbyła się poza murami Instytutu Śląskiego. Członkowie kapituły przyznającej nagrody wybrali prace spośród siedmiu zgłoszonych do konkursu i niemal jednomyślnie przyznali, że były najlepsze.

Maciej Borkowski w ubiegłym roku ukończył wrocławską uczelnię, mieszka w Opolu, a swoją pracę poświęcił opolskim Żydom w latach 1812-1938. Pisał ją pod okiem prof. Marka Czaplińskiego. Historią Żydów na tym terenie zainteresował się już wcześniej. – Kiedy dowiedziałem się, że w Opolu jest ich cmentarz, pomyślałem, że warto poznać ich dzieje, to, jak żyli, czym się zasłużyli – powiedział.

Większość materiałów zdobył w archiwach. Były to dokumenty niemieckie. Polskich jest niewiele, są nie uporządkowane i surowe. Pewne dokumenty zamówił też w Nowym Jorku. Bezcennym źródłem były zapiski kronikarza opolskiej gminy żydowskiej Georga Wienera.

– Fascynujące było to, że piszę o sprawach nowych, nikt tego wcześniej nie zrobił, nie ma literatury poświęconej tej tematyce – stwierdził.

Dyrektor Instytutu Śląskiego prof. Wiesław Lesiuk zapewnił, że na najlepszego magistra czeka posada w jego placówce. – Przystanę na to, bo to dla mnie optymalne rozwiązanie. Widzę się w roli naukowca – odpowiedział Borkowski.

WITEK CHOJNACKI

Laureaci nagrody im. W. Wawrzynka: M. Borkowski (z lewej) i H. Czech

– Trzeba dużych umiejętności, by o tak szerokim problemie napisać zwięźle – podsumował pracę prof. Michał Lis, członek kapituły nagrody.

Henryk Czech jest absolwentem wydziału teologicznego opolskiego uniwersytetu i pod okiem ks. prof. Alojzego Marcola obronił pracę pt. „Wpływ elektrowni Opole na tożsamość kulturową mieszkańców gminy Dobrzeń Wielki".

Od urodzenia mieszka w Czarnowąsach, z tą miejscowością związana jest także jego rodzina. Od najmłodszych lat interesuje się historią całego Śląska, dziś będącym w granicach polskich, czeskich i niemieckich. Od 10 lat pracuje w firmie, której poświęcił swoją pracę. – Chciałem dociec, czy istniejąca tu elektrownia miała wpływ na pracę, dom i religię mieszkańców gminy. Czy spowodowała inne myślenie i okazało się, że te trzy wartości zmieniają się, ale nie z powodu elektrowni, a przemian demokratycznych w naszym kraju. Gdyby ich nie było, to właśnie ta wielka firma wpłynęłaby na te trzy wartości – powiedział.

Obaj magistrowie otrzymali w nagrodę po tysiąc złotych brutto.

ANITA KOSZAŁKOWSKA

◗ Wojciech Wawrzynek (ur. 1 lutego 1913 r. w Raciborzu) był działaczem Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej w Niemczech. Studia ekonomiczne i dziennikarskie rozpoczął w Berlinie, a kontynuował w Królewcu, pracując jednocześnie w redakcji „Gazety Olsztyńskiej". To już szósta edycja konkursu, której patronuje.

Czwartek 16 stycznia 1997 **GAZETA WYBORCZA**

KONKURS *im. Wawrzynka rozstrzygnięty*

Najlepszy mgr

Łukasz Kuś z Uniwersytetu Opolskiego napisał najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom Śląska Opolskiego. Otrzymał za to nagrodę im. Wojciecha Wawrzynka.

Wczoraj w Instytucie Śląskim rozdano nagrody im. Wawrzynka. To już jedenasta edycja konkursu. Nagrody są przyznawane za najlepsze prace magisterskie poruszające tematykę dziejów politycznych, kulturowych i społecznych Śląska Opolskiego.

ŁUKASZ KUŚ

SŁAWOMIR MIELNIK

W roku 2017 mecenas Jacek Wawrzynek, jako przedstawiciel Rodziny Wawrzynków, otrzymał Nagrodę im. Karola Miarki za wybitny dorobek wzbogacający wartości kultury regionu i kraju.

Laureaci Nagrody im. Karola Miarki, 2017 r.

Janusz Wójcik wieloletni przedstawiciel Marszałka Województwa Opolskiego w Kapitule Nagrody im. Jana i Wojciecha Wawrzynków, obok prof. dr hab. Michał Lis podczas uroczystości wręczenia Jackowi Wawrzynkowi Nagrody im. Karola Miarki, 2017 r.

Jacek Wawrzynek w czasie uroczystości wręczenia Nagrody im. Karola Miarki powiedział m.in.: *Działalność ta jest kontynuacją prac naszych dziadków, którzy byli znanymi działaczami śląskimi. Moi rodzice, a szczególnie mój ojciec Roman Wawrzynek, jego bracia i siostry kultywowali tę tradycję i ostatecznie doprowadzili do powstania fundacji. […] Bardzo chciałbym podziękować Kapitule Nagrody im. Jana i Wojciecha Wawrzynków. Jest to szacowne grono profesorów, którzy od dwudziestu siedmiu lat spierają się o to, która praca jest najlepsza i dokonują fantastycznych wyborów.*

Jacek Wawrzynek przemawia podczas uroczystości wręczenia Nagrody im. Karola Miarki, 2017 r.

Autor wystawy: Leokadia Drożdż
Koncepcja: Leokadia Drożdż, Maria Szwed
Redakcja i korekta: Maria Szwed
Konsultacja: prof. dr hab. Michał Lis
Opracowanie graficzne i skład: Piotr Solga
Wszystkie fotografie pochodzą z archiwum rodziny Wawrzynków

Instytut Śląski

Sfinansowano ze środków Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Ministerstwo Kultury Dziedzictwa Narodowego i Sportu